

КОМПЛАЄНС У ФІНАНСОВОМУ СЕКТОРІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Маринюк Іван Олександрович

аспірант,

Державний університет економіки і технологій

Комплаєнс – це комплексний підхід до управління організацією, спрямований на дотримання всіх чинних законодавчих, етичних та внутрішніх норм. Він є основою для формування стабільного та прозорого бізнесу, особливо в умовах глобалізації та зростання регуляторного нагляду в різних країнах. Окрім цього, комплаєнс політика сприяє мінімізації репутаційних ризиків, пов'язаних із можливими порушеннями встановлених правил та стандартів.

Виходячи із поняття система, яку можливо трактувати як множину взаємопов'язаних елементів, що утворюють єдине ціле, взаємодіють із середовищем та між собою, і мають мету, можливо окреслити теоретичний підхід до системи комплаєнс. До системи комплаєнс віднесемо процедури, комплаєнс ризики, комплаєнс контроль, комплаєнс моніторинг, комплаєнс звітність, комплаєнс менеджмент, комплаєнс політику та принципи комплаєнсу (рис. 1).

Рис. 1. Складові системи комплаєнсу

Джерело: побудовано автором

Комплаєнс є ключовим елементом корпоративного управління, що сприяє забезпеченню правомірної та етичної поведінки організації, зменшує ризики та підвищує довіру до неї з боку партнерів, клієнтів і регуляторних органів. Еволюція комплаєнс систем відбулася шляхом переходу від внутрішнього контролю окремих компаній до міжнародно визнаних стандартів, які сьогодні відіграють важливу роль у забезпеченні відповідності діяльності компаній нормативним вимогам, етичним принципам та внутрішнім правилам.

Доцільно виокремити таку складову як комплаєнс ризик. Це потенційна загроза, що виникає у разі порушення компанією законодавчих або внутрішніх правил. До таких ризиків належать фінансові санкції, юридична відповідальність, втрати репутації та інші негативні наслідки, які можуть завдати шкоди бізнесу. Ідентифікація комплаєнс ризиків є першочерговим і важливим етапом управління ризиками в компанії. Вона охоплює аналіз усіх аспектів діяльності підприємства, визначення можливих зон ризику та розробку заходів для їх зменшення.

Діяльність будь-якої компанії, незалежно від форми власності, галузі чи напрямку, завжди супроводжується різними ризиками – правовими, фінансово-економічними, репутаційними, корупційними, іміджевими тощо. Основна мета комплаєнсу – запобігання цим ризикам. Превентивний підхід дозволяє ефективніше та з меншими витратами уникнути проблем, ніж подальше усунення їх наслідків, особливо у випадках порушення норм і правил. Відсутність комплаєнс методів може призвести до таких наслідків, як відкликання ліцензії, заборона на виконання певних операцій, накладення штрафів, визнання угод недійсними або втрата партнерів і клієнтів [1].

У фінансовій сфері комплаєнс ризики можуть стосуватися таких загроз, як легалізація незаконних доходів, фінансові зловживання, шахрайські дії чи недотримання регуляторних норм. У банківському секторі ці ризики часто пов'язують із порушенням фінансового законодавства, що може спричинити серйозні заходи впливу з боку регуляторних органів. Основним обов'язком комплаєнс менеджера є регулярний контроль і вивчення таких ризиків для своєчасного виявлення загроз і запобігання можливим правопорушенням [2].

Для ефективного управління дотриманням вимог у компанії необхідна незалежна посада комплаєнс менеджера. Цей фахівець відповідає за створення та впровадження політики комплаєнсу, контроль виконання норм законодавства, а також навчання персоналу щодо етичних стандартів і правил поведінки. Він займається виявленням і управлінням комплаєнс ризиками, а також проводить розслідування можливих порушень. Саме тому принцип незалежності комплаєнс менеджера має вирішальне значення для його роботи.

У фінансовому секторі комплаєнс забезпечує відповідність банків і фінансових установ чинному законодавству, етичним нормам та внутрішнім регламентам, що дозволяє знижувати ризики та захищати інтереси клієнтів і акціонерів. Комплаєнс у банківській діяльності – це складний багатofакторний процес, який включає дотримання вимог фінансових регуляторів, боротьбу з легалізацією незаконних доходів, протидію шахрайству, забезпечення прозорості фінансових операцій та захист прав клієнтів. Банки повинні відповідати численним нормативним вимогам як на національному, так і на міжнародному рівнях [3]. Наприклад, це стосується дотримання положень FATCA (американського Закону про податкову звітність щодо іноземних рахунків). Для українських фінансових установ це також включає автоматичний обмін податковою інформацією з США, що передбачає щорічне подання звітності фінансовими агентами про рахунки резидентів США в українських установах.

Комплаєнс у банках також включає управління ризиками, пов'язаними з фінансовими операціями, такими як відмивання грошей, фінансове шахрайство та інші форми незаконної діяльності. Важливою частиною комплаєнс політики є впровадження внутрішніх процедур, які забезпечують контроль над транзакціями і перевірку їх відповідності законодавчим вимогам. Це включає регулярні перевірки фінансових операцій, автоматизований моніторинг підозрілих транзакцій і постійне навчання працівників щодо правил комплаєнсу. В Україні комплаєнс в фінансових установах регулюється Постановою Національного банку України №64 від 11.06.2018 року [4].

References:

1. Маринюк І. Комплаєнс та комплаєнс-менеджмент як важливі елементи розвитку організації. XLI International scientific and practical conference «Progressive Opportunities and Solutions of Modern Scientific Potential» (October 2–4, 2024) Toronto, Canada. International Scientific Unity, 2024. P. 47–49.
2. Integrity. (2024). Комплаєнс: основні принципи та значення у бізнесі. URL: <https://integrity.com.ua/komplayens-osnovni-pryncyzyru-ta-znachennya/>
3. Integrity. (2024). Сервіси та системи фінансової безпеки. URL: <https://integrity.com.ua/rishennya/servisy-ta-systemy-finansovoyi-bezpeky/>
4. Постанова правління Національного банку України «Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах» від 11.06.2018 № 64 (редакція від 01.01.2025). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text>